

En sedeslärande historia från konflikträdde Sverige

Konflikträdde storägare i Carnegie har försenat en granskning av bolaget med sju månader. Utan en särskild granskningsman kan loppet snart vara kört för ägarna, skriver Affärsvärldens Per Agerman.

<http://www.affarsvarlden.se/hem/nyheter/article463543.ece>

Den 7 april i år nekades Carnegies och Carnegie Investment Banks tidigare styrelse och vd ansvarsfrihet för det gångna räkenskapsåret. Under året hade Finansinspektionen bland annat utdömt en straffavgift på 50 miljoner kronor för bolagets bristande interna kontroll.

Därmed var alla förutsättningar uppfyllda för att gå vidare med en skadeståndsprocess mot de ansvariga. Men Carnegies storägare valde att inte kräva en särskild granskningsman med mandat att utreda händelserna under året som kostat firman stora belopp.

Istället kallade den nya styrelsen in advokatbyrån Cederquist som föga förvånande kom fram till att en skadeståndsprocess inte var befogad.

"Baserat på de omständigheter som idag är kända och nu grundligt utredda av extern juridisk expertis har styrelsen i Carnegie därför beslutat att bolaget inte ska väcka talan mot de tidigare styrelseledamöterna och verkställande direktören", skrev Carnegie i ett pressmeddelande i maj.

Carnegie valde att fokusera på affärsverksamheten med numera känt katastrofresultat. Finansinspektionens beslut att dra in tillståndet ledde till att Riksgälden kunde ta över hela verksamheten och lämna ägarna kvar med ett tomt moderbolag.

Om en särskild granskningsman kallats in redan under våren hade denne med stor sannolikhet snabbt fått inblick i hanteringen av problemkrediterna som ledde till bankens fall.

Kanske hade Carnegie-ledningen valt att agera annorlunda med en granskningsmannen i huset. Men ingen kan idag säga om det hade räckt för att banken skulle undvika den totala grundstötningen.

Alldeles säkert är dock att Carnegies aktieägare i november 2008 kunnat se fram emot resultatet av en grundlig oberoende utredning av styrelsens, ledningens och revisorernas agerande de senaste åren, inklusive de senaste månadernas händelser.

Men av detta blev det alltså inget. Carnegies storägare valde på traditionellt svenskt vis att undvika konflikt. Konsekvensen är att en splittrad ägarskara nu måste samlas när hela värdet av verksamheten redan har försvunnit ut genom dörren.

På olika håll hörs ägarröster som säger att en juridisk prövning av styrelsens och ledningens ansvar kan bli aktuell. Även formerna för Riksgäldens övertagande står i blickfånget för många uppretade Carnegie-ägare.

Problemet är att storägarna inte gör det de borde: snabbt kräva en extra bolagsstämma där en granskningsman utses. Teoretiskt kan detta ske redan inom ett par veckor.

Istället sitter ägarna på var sin kammare och funderar. Aktiespararna har officiellt bekräftat att en advokatbyrå har fått uppdraget att utreda förutsättningarna för en fortsatt process.

Men detta är fel väg att gå. Innan en granskningsman fått möjligheten att göra en grundlig genomlysning av verksamheten kan man inte veta om det finns grund för en skadeståndsprocess.

I fallet Skandia framkom en rad graverande uppgifter först när granskningsmannen Otto Rydbecks fått göra sitt jobb.

Det behövs inga långa utredningar eller dyra advokatbyråer för att fatta beslut om att tillsätta en granskningsman. Det som krävs är att minst 10 procent av ägarna kan enas bakom kravet.

Först när utredningen är färdig och ett komplett underlag är framtaget är det dags att ställning i skadeståndsfrågan. Risker är nu istället att Carnegies ägare förlitar sig på sina juristers råd som med stor sannolikhet kommer att innehålla en rad invändningar mot en fortsatt prövning av frågan.

Det är en allmän sanning att det inte går att driva skadeståndsprocesser i Sverige mot ansvariga i aktiebolag. Och om man gör det blir det inga pengar kvar när kostnaderna är betalda.

Men det är en "sanning" som tål att omprövas, inte minst i Carnegie-fallet. En statlig utredning konstaterade nyligen att "När det gäller skadeståndskrav som grundar sig på ABL ställer sig saken annorlunda. Det kan även i Sverige röra sig om anspråk på synnerligen höga belopp."

Till skillnad från att på oklara vägar utkräva pengar från svenska staten för övertagandet av Carnegie kan aktieägarna förlita sig på konkret lagstiftning.

I Aktiebolagslagens kapitel om skadestånd är ansvarsfrågan solklar: "En stiftare, styrelseledamot eller verkställande direktör som när han eller hon fullgör sitt uppdrag uppsåtligt eller av oaktsamhet skadar bolaget skall ersätta skadan."

Det svåra är att påvisa uppsåt eller oaktsamhet och skadans faktiska storlek i kronor och ören.

Men i fallet Carnegie finns en rad faktorer som talar för att skadeståndsansvar finns. Detta redan innan en granskningsman har gått igenom bolaget.

I Finansinspektionens två Carnegie-utredningar finns uppgifter som i vart fall stärker oaktsamhetskravet. Dessutom finns konkreta uppgifter om skadan. Finansinspektionens bot på 50 miljoner kronor är en sådan.

Det indragna tillståndet måste värderas betydligt högre än så. Om rest-Carnegie visar sig vara noll värt är senast kända börsvärde på 1,4 miljarder kronor också en indikation på de förluster som åsamkats aktieägarna.

Även Riksgäldens kommande värdering av den pantsatta verksamheten kommer att ge en prislapp på de förluster som Carnegie drabbats av.

Detta är pengar som i så fall skulle kunna återkrävas av de ansvariga i styrelse, ledning och från revisionsbolagen.

Just revisorerna spelar en intressant roll i Carnegie. Finansinspektionen valde redan 2007 att gå vidare med anmälningar till Revisorsnämnden mot KPMG och Öhrlings Pricewaterhousecoopers som var Carnegies dåvarande revisorer.

Sedan dess har Deloitte tagit över revisionsansvaret i Carnegie.

Aktieägarna skulle alltså potentiellt kunna kräva skadestånd från tre av världens största revisionsbyråer.

Ett liknande fall är striden om ansvaret för Prosolvias kraschen 1998. Efter tio års förberedelser inleddes tingsrättsförhandlingarna i målet i början av november. Konkursboet kräver Öhrlings på 1,4 miljarder kronor bland annat för att brister i den interna kontrollen och förvaltningen inte upptäcktes.

Risken att en kommande rättsprocess kring Carnegie skulle bli långdragen är givetvis stor. Men Carnegie har å andra sidan storägare som tillhör de mest långsiktiga på marknaden.

Carnegie-ägarna har redan förlorat sju månader utredningstid genom att inte tillsätta en granskningsman under våren. För varje dag som går undergrävs nu deras plattform ytterligare.

Riksgälden meddelade på fredagen att försäljningsprocessen av de förstatligade dotterbolagen har satts igång. Svenska staten borrar nu djupt i Carnegie för att stärka förtroendet och skära bort delar som kan dra ner en kommande prislapp på verksamheten.

Den verksamhet som en eventuellt blivande granskningsman ska utreda kan alltså inom kort ha övergått till ytterligare en ägare.

Carnegies ägare har med andra ord ingen mer tid att förlora.